فصلنامه رویکردهای پژوهشی نو در علوم مدیریت
Journal of New Research Approaches in Management Science
سال دوم. شماره دهم. زمستان ۱۳۹۷، صص۴۲-۳۵ Vol 2. No 10. 2019, p 35-42
شماره شاپا (۲۵۸۸-۵۵۶۱) ISSN: (2588-5561)

صنعت بیمه و نقش آن در رشد و شکوفایی تولید داخلی

حمید توکلی
موسسه آموزش عالی امین، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، فولادشهر، اصفهان، ایران

چکیده
بیمه یکی از موسسات مالی است که توانایی جمع کردن وجوه برای سرمایه‌گذاری در بخش صنعتی را دارد امروزه در تمامی جوامع توسعه یافته بیمه را عامل مهمی در توسعه کشورها می‌دانند زیرا متعقدند بیمه در رشد بخش‌های مختلف اقتصادی نقش بر جسته‌ای را ایفا می‌کند و با پوشش خسارت ناشی از انجام فعالیت‌های اقتصادی، انگیزه‌های سرمایه‌گذاری نیز افزایش می‌دهد. لذا توجه به بیمه می‌تواند اثر چشم گیری در بخش اقتصادی داشته باشد بطوری که رشد و توسعه صنعت بیمه در کشور بطور طبیعی تابعی از رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی کشور است که هر چه بر میزان توسعه اقتصادی کشور افزوده شود بر گسترش فعالیت‌های بیمه‌ای نیز افزوده می‌شود. در حال حاضر صنعت بیمه یکی از مهمترین نهادهای اقتصادی در جوامع پیشرفته و از قوی‌ترین و مهم‌ترین نهاد پشتیبانی کننده سایر نهادهای اقتصادی تلقی می‌شود. در این مقاله مباحث مربوط به نحوه حمایت صحیح دولت از تولید ملی را با کندوکاو پیرامون صنعت بیمه و نقش آن در رشد و شکوفایی تولید داخلی پی خواهیم گرفت.

واژه‌های کلیدی: صنعت بیمه، رشد اقتصادی، تولید داخلی

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-11-19]

مقدمه

«آلفرد مارشال» اقتصاددان مشهور در کتاب «اصول علم اقتصاد» (۱۹۸۰م) می نویسد: «بیمه بهایی است که برای رهایی از عدم اطمینان می‌پردازیم.» در میان مباحث مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری شاید هیچ یک به پیچیدگی مسأله نااطمینانی و راهکارهای غلبه بر آن نباشد. در واقع با وجود دنیای سرشار از نااطمینانی و ریسک، هرگونه سرمایه‌گذاری امری غیرعقلایی می نماید مگر آن که با استفاد از ابزارهای مختلفی بتوان این نااطمینانی را کاهش داد و یا لااقل تبعات آن را در میان افراد بیش‌تری توزیع نمود (سوری، ۱۳۹۲). از همین رو است که بیمه‌ها را امروز به عنوان ستون فقرات سرمایه‌گذاری می‌شناسند و شکوفایی آن‌ها را ضامن ثبات و پایداری تولید می‌دانند. درک علل سطح پایین سرمایه‌گذاری و به دنبال آن تولید در کشورمان نیز بدون واکاوی جایگاه صنعت بیمه و وضعیت کنونی آن در اقتصاد ایران میسر نیست.

در همین این راستا به منظور حمایت از تولید داخلی ضرورت دارد تا نقش صنعت بیمه را مورد بررسی بیشتری قرار دهیم. این موضوع وقتی ضرورت دوچندان می یابد که بدانیم بخش اعظمی از بیمه‌ها در ایران توسط دولت و بخش‌های شبه دولتی اداره می گردد.

شکل مدرن در مقابل شکل سنتی بیمه

بیمه در شکل سنتی عبارت است از وجود تعاون و همیاری اجتماعی به منظور سرشکن کردن زیان فرد یا افراد معدود، بین همه افراد گروه یا جامعه که در ایران سابقه طولانی داشته و همواره مردم این مرز و بوم با الهام از تعالیم اسلامی و فرهنگ نیاکان خود برای کمک به جبران خسارت‌های ناخواسته که برای دیگر هم‌وطنان و مردم کشورهای دیگر پیش می‌آید، فعال و پیشگام بوده‌اند. در قرن اخیر بیمه در قالب نوینی و بر پایه علومی همچون اقتصاد، حقوق و آمار بنا شده است. عملیات بیمه‌گری شامل مراحل طراحی و توسعه، تولید و توزیع، مدیریت تولید، ارائه خدمات، مدیریت اداری، امور مالی و سرمایه‌گذاری می باشد. مسئولیت اساسی مدیریت شرکت‌های بیمه را باید درک نیازها و نگرانی‌های اجزا و جامعه صنعتی دانست که بر مبنای آن پوشش‌های جدید بیمه ای را طراحی می‌نمایند. این شرکت‌ها، در برنامه‌ریزی راهبردی خود عواملی مانند ماهیت بازار (پیش‌بینی میزان تقاضا)، خسارات مورد انتظار (قیمت‌گذاری مشتقات بیمه در رشته جدید)، مسائل حقوقی و نظارتی مورد انتظار، هزینه‌های شروع (شامل تبلیغات و گسترش و بازاریابی محصول)، روش‌های تولید و توزیع محصول در بازارهای رقابتی و انحصاری را مورد توجه قرار می‌دهند.

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-11-19]

تأثیرگذاری صنعت بیمه بر روی رشد اقتصادی

شاید مناسب باشد تا این موضوع را با بیان برخی مطالعات نظری و بررسی مطالعات تجربی انجام شده پیرامون کانال‌های اثرگذاری صنعت بیمه بر روی رشد اقتصادی آغاز نماییم. این موضوع اولین بار در کنفرانس «آنکتاد» در ۱۹۶۴م. بیان شد که بیمه می‌تواند روی رشد اقتصادی تأثیر داشته باشد.

در همین ارتباط «کامینز» (۱۹۷۳م.) برای اقتصاد آمریکا به صورت تجربی نشان داد که بین بیمه‌های عمر و تولید ناخالص داخلی ارتباط برقرار است سپس «اسکیپر» (۱۹۹۸م.) بیان کرد که بیمه با ایجاد امنیت و اطمینان، زمینه گسترش فعالیت‌های تولیدی و خدماتی را فراهم می‌سازد. به بیان دیگر شرکت‌های بیمه ایجاد ثبات می‌کنند و اضطراب را از راه جبران خسارت کاهش می‌دهند. همچنین شرکت‌های بیمه جانشین‌های نزدیکی برای برنامه‌های تأمین اجتماعی دولت هستند. نکته دیگر این که شرکت‌های بیمه از راه فعالیت‌های سرمایه‌گذاری باعث تخصیص کارآمد منابع می‌شوند (کوچک زاده، ۱۳۹۴).

بیمه با ایجاد امنیت و اطمینان، زمینه گسترش فعالیت‌های تولیدی و خدماتی را فراهم می‌سازد. به بیان دیگر شرکت‌های بیمه ایجاد ثبات می‌کنند و اضطراب را از راه جبران خسارت کاهش می‌دهند (بخشی، لطفعلی، ۱۳۹۰). همچنین شرکت‌های بیمه جانشین‌های نزدیکی برای برنامه‌های تأمین اجتماعی دولت هستند.

کانال‌های اثرگذاری توسعه صنعت بیمه بر رشد اقتصادی از دیدگاه عملکردی، شرکت‌های بیمه می‌توانند از طرق زیر بر روی رشد اقتصادی تأثیر داشته باشند:

الف) بیمه باعث افزایش ثبات مالی می‌شود؛

بیمه با خسارت دادن به آن‌هایی که ضرر و زیان دیده‌اند، به استحکام و ثبات مالی افراد، خانوارها و سازمان‌ها کمک می‌کند. بدون بیمه افراد خانوارها از لحاظ مالی فقیر شده و مجبور می‌شوند برای کمک دست نیاز به سمت اقوام، دوستان یا دولت دراز کنند. به همین ترتیب شرکت‌هایی که با خسارت‌های بزرگی مواجه شوند که آن را بیمه نکرده باشند، ممکن است با ورشکستگی و تعطیلی مواجه شوند. در چنین مواردی، نه تنها این شرکت‌ها ارزش خود را از دست می‌هند بلکه کمکی که آن‌ها می‌توانستند به اقتصاد بکنند نیز از بین می‌رود.

از جمله ضررهای ناشی از ورشکستگی، می‌توان به بیکاری کارگران و کارفرمایان، از دست رفتن فرصت خریداری مشتریان از آن شرکت و حذف درآمد مالیاتی دولت نام برد. بنابراین ثبات فراهم شده به وسیله شرکت‌های بیمه (صنعت بیمه)، افراد و شرکت‌ها را در خلق ثروت با این تضمین که سرمایه آن‌ها در مقابل خطرات بیمه‌پذیر، بیمه شده است، حمایت می‌کند. با توضیحات بیان شده در ارتباط با این کارکرد و همچنین مدل‌های نظری ارائه شده می‌توان گفت این کارکرد بیش‌تر از راه بهره‌وری کل عوامل تولید و نسبت سرمایه‌گذاری به پس‌انداز بر نرخ رشد اقتصادی مؤثر باشد.

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-11-19]

ب) بیمه جانشین و تکمیل کننده‌ای برای برنامه‌های تأمین اجتماعی دولت است؛

بیمه، به ویژه بیمه عمر می‌تواند جایگزینی برای برنامه‌های تأمین اجتماعی دولت باشد. بنابراین با بیمه‌های عمر انفرادی فشار بر سیستم‌های تأمین اجتماعی کاهش می‌یابد و هم‌چنین این بیمه‌ها به افراد اجازه می‌دهند تا برنامه‌های امنیتی خود را با ترجیحات خودشان تنظیم کنند. مطالعات نشان می‌دهند که هزینه‌های انفرادی بالاتر در بیمه‌های عمر با کاهش هزینه‌های دولت در زمینه برنامه‌های بیمه اجتماعی در ارتباط هستند. نکته دیگر این که با توجه به چالش‌های مالی رو به رشدی که سیستم بیمه‌ی اجتماعی کشور با آن مواجه‌است، این نقش جانشینی و تکمیل کنندگی صنعت بیمه بسیار با ارزش خواهد بود. با توجه به مطالب ارائه شده می‌توان گفت این کارکرد نیز، بیش‌تر از راه افزایش نرخ پس‌انداز و بهره‌وری عوامل تولید بر نرخ رشد اقتصادی مؤثر می‌باشد.

ج) بیمه به تجهیز پس‌اندازها کمک می‌کند؛

مطالعات انجام شده نشان می‌دهند که به طور متوسط کشورهایی که پس‌انداز بیش‌تری دارند، سریع‌تر رشد می‌یابند و به عبارت دیگر پس‌انداز موتور رشد اقتصادی هر کشور می‌باشد. این در حالی است که صنعت بیمه می‌تواند نقش مهمی در تجهیز پس‌انداز و تخصیص آن در سرمایه‌گذاری ایفا نماید. صنعت بیمه به سه طریق، کارایی سیستم مالی را افزایش می‌دهد. اول این که بیمه‌گران هزینه‌های معامله مربوط به گردآوری پس‌انداز کنندگان و وام‌دهندگان را کاهش می‌دهند. بدین صورت که هزاران نفر به طور نسبی حق بیمه می‌پردازند و سپس بیمه‌گران این پول را به عنوان وام در اختیار مؤسسه‌ها و شرکت‌های سرمایه‌گذار قرار می‌دهند. وقتی که بیمه‌گران این کار واسطه‌ای را انجام می‌دهند به بیمه‌گذاران انفرادی کمک می‌کنند تا از کارهای پرهزینه و وقت‌گیر، وام دادن و سرمایه‌گذاری مستقیم اجتناب کنند. بیمه‌گران در مقایسه با افراد می‌توانند اطلاعات لازم برای سرمایه‌گذاری سالم را با کارایی بیش‌تری به دست آورند، در نتیجه منافع حاصل از سرمایه‌گذاری در پروژه‌های با بازدهی بالا از راه کاهش در حق بیمه وصولی در صدور بیمه‌نامه در سال‌های آینده به طور غیرمستقیم در اختیار بیمه‌گذاران قرار می‌گیرد.

دوم این که بیمه‌گران با دریافت حق بیمه از بیمه‌گذاران، قادرند وجوه نقد را به وام‌های بلند مدت و دیگر سرمایه‌گذاری‌ها اختصاص دهند. به عبارت دیگر، بیمه‌گران نقدینگی ایجاد می‌کنند و عدم نقدینگی را از راه پرداخت وام کاهش می‌دهند و در نهایت بیمه‌گران صرفه‌های اقتصادی ناشی از مقیاس را در سرمایه‌گذاری‌ها ایجاد می‌کنند. زیرا پروژه‌های سرمایه‌گذاری بزرگ نیاز مالی بالایی دارند که بیمه‌گران قادرند با جمع‌آوری حق بیمه بیمه‌گذاران، نیازهای مالی چنین پروژه‌هایی را تأمین کنند.

در نتیجه بیمه‌گران با گسترش پروژه‌های سرمایه‌گذاری و با تشویق کارایی اقتصادی به اقتصاد ملی کمک می‌کنند. بدین ترتیب این کارکرد صنعت بیمه دقیقاً در ارتباط با نرخ پس‌انداز و نسبت سرمایه‌گذاری به

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-11-19]

پس‌انداز که در مدل‌های معروفی همچون مدل «پاگانو» بیان شده قرار دارد. همچنین به طور غیرمستقیم به افزایش بهره‌وری کل عوامل تولید کمک می‌کند.

د) بیمه به کاهش خسارت کمک می‌کند؛

شرکت‌های بیمه برای کمک به بیمه شدگان جهت کاهش و جلوگیری از خسارت از انگیزه‌های اقتصادی بهره می‌گیرند. علاوه بر این، دانش دقیق هر شرکت بیمه در مورد حوادث و فعالیت‌های زیان‌آور به آن امکان می‌دهد که در زمینه کنترل و ارزیابی خسارت با سایر شرکت‌های بیمه رقابت کند. وقتی که قیمت‌گذاری و دسترسی به بیمه به تجربه خسارت و رفتار ریسکی وابسته باشد، بیمه‌گذاران ابزارهای اقتصادی کنترل خسارت را به دست می‌آورند.

بیمه‌گران از برنامه‌ها و ابزارهای کنترل خسارت از قبیل جلوگیری از آتش سوزی، فعالیت‌های بهداشتی و سلامت کار، جلوگیری از زیان صنعتی، کاهش در خسارت اتومبیل، سرقت و حادثه حمایت زیادی می‌کنند. این برنامه و ابزارها، خسارت وارده به مؤسسه‌ها و افراد را کاهش داده و مدیریت ریسک را تکمیل می‌کند. به عبارت دیگر، جامعه نیز به طور کلی از کاهش چنین خسارت‌هایی سود می‌برد.

خدماتی که شرکت بیمه برای پیشگیری و کنترل خسارت ارائه می‌دهد، کاهش میزان فراوانی و شدت خسارت را مورد هدف قرار می‌دهد. از آن جا که کاهش خسارت‌ها باعث افزایش سود مورد انتظار و کاهش حق بیمه‌ای مرتبط می‌شود، وجود فعالیت‌های مربوط به کنترل و پیشگیری از خسارت، به یک نیاز اساسی برای شرکت‌های بیمه تبدیل شده است. این عملکرد بیمه نیز می‌تواند از راه بهره‌وری کل عوامل تولید بر نرخ رشد اقتصادی موثر باشد.

ه) بیمه به تخصیص کارآمد سرمایه کمک می‌کند؛

بیمه‌گران اطلاعات اساسی شرکت‌ها و پروژه‌ها را هم برای ارزیابی این که بیمه را به چه قیمتی بفروشند و هم به عنوان متقاضیان وام و سرمایه‌گذاران جمع‌آوری می‌کنند. پس‌انداز کنندگان و سرمایه‌گذاران انفرادی ممکن است وقت، منابع و توانایی به عهده گرفتن، جمع‌آوری و پردازش این اطلاعات را نداشته باشند. اما بیمه‌گران در این زمینه مزیت دارند و در تخصیص سرمایه مالی و کنترل ریسک بیمه بهتر عمل می‌کنند.

بیمه‌گران سالم‌ترین و کارآمدترین شرکت‌ها، پروژه‌ها و مدیران را انتخاب کرده و برای آن‌ها بیمه و سرمایه مالی تهیه می‌کنند. بیمه‌گران گرایش دائمی به شرکت‌ها، مدیران و پروژه‌ها دارند و آن‌ها را تدارک سرمایه مالی می‌کنند که به بهترین نحو به نفع سهامداران کار کنند. با انجام این کار، بیمه‌گران (شرکت‌های بیمه) جهت تدارک مالی، به طور محسوس شرکت‌هایی که از مدیریت خوب برخوردار هستند را انتخاب می‌کنند.

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-11-19]

از این راه شرکت‌های بیمه نه تنها باعث تخصیص کارآمدتر سرمایه می‌شوند بلکه کنترل ریسک را نیز سرعت می‌بخشند. هم‌چنین این عملکرد بیمه می‌تواند از راه افزایش سرمایه‌گذاری به پس‌انداز روی نرخ رشد اقتصادی اثر بگذارد. همان طور که بیان گردید، تمام این تأثیرها بر رشد، تولید و اقتصاد در نهایت از دو کانال انباشت سرمایه (فیزیکی، انسانی) و نوآوری فنی انجام می‌پذیرند (شیبانی فر، ۱۳۹۳).

بحث و نتیجه‌گیری

ماده ۱ قانون بیمه مصوب سال ۱۳۱۶ بیمه را چنین تعریف می‌کند: بیمه عقدی است که به موجب آن یک طرف تعهد می‌کند در ازاء پرداخت وجه یا وجوهی ازطرف دیگر درصورت وقوع یا بروز حادثه، خسارت وارده بر او را جبران نموده یا وجه معینی بپردازد.

پیشرفت بیمه در کشور، می‌تواند منجر به حفظ ثروت ملی و تشکیل پس‌اندازهای بزرگ شود و در ارتباطی متقابل با رشد و توسعه اقتصادی، افزایش مبادلات و توسعه سرمایه‌گذاری‌ها می‌باشد. در واقع صنعت بیمه، با توجه به نقش آن به عنوان یک نهاد سرمایه‌گذار و تعهدش در جبران خسارت، می‌تواند بر فعالیت‌های اقتصاد کلان و نیز در رشد اقتصادی کشور، تأثیر بسزایی داشته باشد. اشخاص و نهادها، می‌توانند ضمانت اموال و تأسیسات خود را با پرداخت حق بیمه مستمر، به شرکت‌های بیمه‌ای واگذار نمایند تا در صورت وقوع حادثه، خسارت وارده را از شرکت‌های بیمه‌گر دریافت کرده و بدین طریق، اموال و دارایی‌هایشان از گزند خطر در امان بماند.

از طرف دیگر با توجه به این که ایجاد سرمایه‌گذاری‌های جدید، باعث توسعه و رشد اقتصادی هر کشور می‌شود، تأمین امنیت سرمایه‌ها در تداوم این رشد، از اهمیت خاصی برخوردار بوده و فقط در صورتی که سرمایه‌گذار بداند خطری سرمایه‌اش را تهدید نمی‌کند، اقدام به سرمایه‌گذاری جدید می‌نماید. در این شرایط، بیمه می‌تواند نگرانی از وقوع خطر را کاهش دهد. از دیگر تأثیرات اقتصادی بیمه، می‌توان به توسعه سرمایه‌گذاری‌ها اشاره نمود. در کلیه بیمه‌ها، معمولاً حق‌بیمه از قبل دریافت می‌شود. این وجوه عظیم، می‌تواند در بخش‌های مختلف اقتصادی وارد شده و باعث توسعه سرمایه‌گذاری گردد که از جمله نتایج این سرمایه‌گذاری‌ها، اشتغال‌زایی در کشور می‌باشد. می‌توان گفت که انتخاب بهینه‌ترین اقدام در نحوه بکارگیری این وجوه دریافتی، در جهت رشد اقتصادی کشور، از تصمیمات مهمی است که باید به آن پرداخت.

علاوه بر این، بیمه بر موازنه ارزی کشور موثر است که قبل از توضیح آن، نیازمند تعریفی از بیمه اتکایی هستیم. بیمه اتکایی، در واقع توزیع جهانی ریسک می‌باشد، به این معنی که هر شرکت بیمه، با توجه به سرمایه و امکانات مالی خود، بخشی از ریسک را می‌پذیرد و مازاد یا تمام آن را مجدداً نزد شرکت بیمه بزرگ تری بیمه می‌کند که به آن، بیمه اتکایی گویند. اگر بیمه اتکایی، بیمه خارجی باشد، در نتیجه شرکت بیمه داخلی، باید حق بیمه مجدد را به صورت ارز به شرکت بیمه‌گر اتکایی بپردازد که همین امر،

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-11-19]

سبب خروج ارز از کشور می‌گردد. بنابراین حتی‌المقدور باید سعی شود بیمه اتکایی توسط بیمه‌گران داخلی انجام شود تا بدین ترتیب، صادرات تقویت شده و تراز بازرگانی به نفع کشور تغییر کند.

صنعت بیمه با ایجاد آرامش روحی و امنیت، باعث از بین رفتن نگرانی‌های ناشی از حوادث ناگهانی شده و از این طریق، به بهبود کیفیت زندگی مردم و فعالیت‌های اقتصادی کمک می‌کند.

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-11-19]

فهرست منابع و مآخذ

ـ بخشی، لطفعلی (۱۳۹۰)، اصول بیمه، تهران، انتشارات اقتصاد فردا.

ـ کوچک زاده، سمیه (۱۳۹۴)، بررسی رابطه بیمه و رشد اقتصادی در ایران، اولین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، اقتصاد، حسابداری و علوم تربیتی، ساری، شرکت علمی پژوهشی و مشاوره‌ای آینده‌ساز، دانشگاه پیام نور نکا.

ـ سوری، علی (۱۳۹۲)، اقتصاد بیمه، تهران، انتشارات فرهنگ شناسی.

ـ شیبانی فر، فاضل (۱۳۹۳)، بیمه و نقش آن در توسعه اقتصادی، نخستین کنفرانس بین‌المللی بورس، بانک، بیمه با رویکرد توسعه پایدار (ارتباط دانشگاه با صنعت)، شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات فارس.

__https://www.asemooni.com/business/bank/insurance-effects-on-economic - growth

__ http://bnit.ir/

__ http://marketingarticles.ir/

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-11-19]